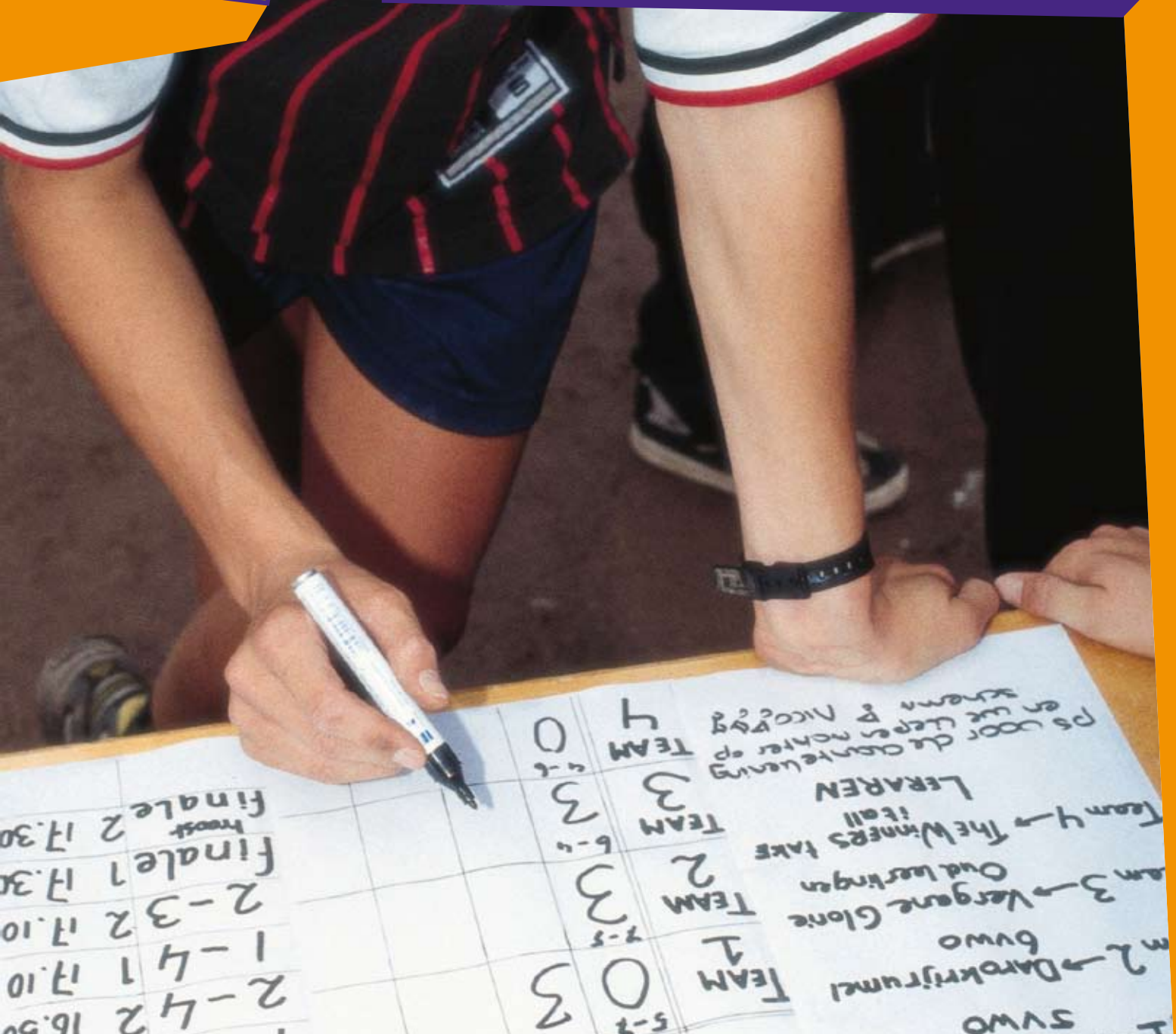

Maatschappelijke stage in de sport

Stappenplan voor scholen in het voortgezet onderwijs

Maatschappelijke stage in de sport: ook op uw school?	1
Voor wie is deze handreiking bedoeld?	1
Uit de praktijk	2
Waarom maatschappelijke stage in de sport? Voordelen op 3 niveaus	2
Hoe deze handreiking te gebruiken? Een leeswijzer	4
Stap 1 Voorbereiding: creëren van randvoorwaarden	6
1.1 Intern draagvlak	6
1.2 Samenstelling van het projectteam	8
1.3 Het projectteam aan de slag: project- en actieplan	9
1.4 Plaatsbepaling: de plek van de maatschappelijke stage binnen de school	10
Samenvattend: actiepunten	11
Stap 2 Oriëntatie: op zoek naar geschikte stageplekken	12
2.1 Waaraan moet een stageplek in de sport voldoen? Eisen en kenmerken	12
2.2 Een omgevingsscan: organisaties en taken in beeld	13
2.3 Informeren van betrokkenen	15
Samenvattend: actiepunten	17
Stap 3 Introductie: stageoriëntatie en -keuze	18
3.1 Introductie van het thema: vrijwilligerswerk in de sport	18
3.2 Stageoriëntatie en -keuze	19
Samenvattend: actiepunten	20
Stap 4 Begeleiding: de leerling op de werkvloer	21
4.1 Begeleiding van leerlingen tijdens de opstartfase	21
4.2 Begeleiding van leerlingen tijdens de uitvoeringsfase	22
4.3 Ondersteuning van de stageorganisaties	23
Samenvattend: actiepunten	23
Stap 5 Evaluatie: terugblikken en vooruitkijken	24
5.1 Evaluatie en beoordeling van en met de leerlingen	24
5.2 Evaluatie van het proces	28
Samenvattend: actiepunten	29
Meer informatie	30
Colofon	32

Voor de snelle lezer

Bij elk van de vijf stappen wordt in deze handreiking uitgebreid stilgestaan. De snelle lezer kan volstaan met de inleiding 'Maatschappelijke stage in de sport: ook op uw school?' en de samenvatting met actiepunten aan het eind van elke stap.

Maatschappelijke stage in de sport

Stappenplan voor scholen in het voortgezet onderwijs

“Voor mijn maatschappelijke stage heb ik op de woensdagmiddagen zwemles gegeven aan kinderen, waarvan de ouders de les niet zelf kunnen betalen. Daar heb ik veel van geleerd: van mijn begeleider, maar ook gewoon door het te doen. Ik weet nu van mezelf dat ik lesgeven leuk vind om te doen. De stage is al klaar, maar nu maak ik het nog af totdat de kinderen hun diploma hebben gehaald.” (Pebbles, 16 jaar, Echnaton College)

De term ‘maatschappelijke stage’ verwijst naar inzet van jongeren in maatschappelijke organisaties. Dit als onderdeel van het lesprogramma op hun school. Leerlingen van het voortgezet onderwijs maken op die manier van binnenuit kennis met vrijwilligerswerk. Zo leren ze wat het is om op vrijwillige basis een bijdrage te leveren aan de maatschappij.

Veel scholen experimenteren er nu al mee en straks is het wettelijk verplicht: de maatschappelijke stage. Vanaf 2011 moeten alle leerlingen in het voortgezet onderwijs zich minimaal 72 uur inzetten voor een maatschappelijke organisatie. Om dat te realiseren is de sport keihard nodig. Want met ruim één miljoen vrijwilligers is de sport de grootste vrijwilligerssector in Nederland. Een sector bovendien die wat extra handen goed kan gebruiken. En ook voor veel jongeren is een stageplek in de sport interessant. Het biedt ze de mogelijkheid zich in te zetten op een terrein of voor een organisatie waar ze wat mee hebben. De maatschappelijke stage in de sport is dus een buitenkansje, voor zowel scholen, sportorganisaties als leerlingen!

Vandaar deze handreiking over maatschappelijke stage in de sport; een praktische handreiking, met voorbeelden, handvatten en tips om hier – binnen de mogelijkheden van uw school – invulling aan te geven. Heeft uw school nog weinig ervaring met maatschappelijke stage in de sport? Dan komt deze handreiking van pas!

In dit eerste hoofdstuk treft u meer informatie aan over het wat en waarom van maatschappelijke stage in de sport. Dit vooral om te kunnen bepalen of het iets is voor uw school.

Voor wie is deze handreiking bedoeld?

Deze handreiking is bedoeld voor betrokkenen bij maatschappelijke stages op school. In de eerste plaats gaat het dan om docenten, projectleiders maatschappelijke stage, schooldirecties en schoolbesturen. Ook intermediairs, die scholen adviseren over en ondersteunen bij maatschappelijke stages, kunnen er hun voordeel mee doen.

Omdat deze handreiking grotendeels is gebaseerd op de ervaringen van vier vmbo-scholen staat de vmbo-praktijk centraal. Maar feitelijk zijn de stappen en vragen, die in deze handreiking aan bod komen, niet anders voor havo- en vwo-scholen. Ook voor betrokkenen van deze scholen biedt de handreiking dus handvatten.

Uit de praktijk

De handreiking is gebaseerd op de praktijkervaring van vier VMBO-scholen die in het schooljaar 2005-2006 hebben geëxperimenteerd met maatschappelijke stages in de sport. Daarnaast zijn de ervaringen die zijn opgedaan tijdens pilotprojecten gedurende het schooljaar 2007-2008 ook verwerkt. Tijdens deze periode is vooral ervaring opgedaan in samenwerking tussen verschillende organisaties. Dit met als doel: een goede lokale organisatie van maatschappelijke stage in de sport.

Het volgende schema geeft een typering van de projecten op de VMBO-scholen. Het schema maakt duidelijk dat de vier scholen ieder hun eigen invulling hebben gegeven aan de maatschappelijke stage in de sport. Er zijn ondermeer verschillen wat betreft de gevraagde ureninzet, de sector waarbinnen de stage wordt ingekaderd en het type stages.

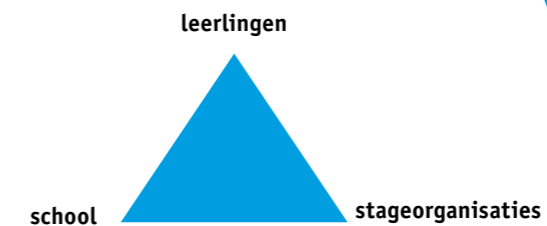
De vier pilotscholen in beeld

School	Leerjaar	Aantal uren	Sector (vmbo)	Inhoud/type stages (voorbeelden)
Da Vinci College (Leiden)	Pilot: 4 Nu 3	6-10 uur verdeeld over 6 contactmomenten; na de pilot uitgebreid tot ca. 100 uur	Sport, Dienstverlening en Veiligheid (SDV)	(assistent-)trainer, coach, scheidsrechter bij sportvereniging
Echnaton College (Almere)	3 en 4	60 uur: 20 weken x 3 uur	Sport, Dienstverlening en Veiligheid (SDV), Zorg en Welzijn	sportactiviteiten begeleiden op basisscholen, evenementen organiseren i.s.m. welzijnsorganisatie
Fioretti College (Veghel)	4	30 uur: 30 weken x 1 uur	Zorg en Welzijn	(assistent-)trainer, coach, scheidsrechter bij sportvereniging
Prisma College (Breda)	3 en 4 vmbo 4 en 5 havo 5 en 6 vwo	8 tot 24 uur	diversen; tevens havo/ vwo	steward bij BVO (24 uren stage), begeleiden senioren met beperking, groepsstage sportevenement gehandicapten (1 dag), diverse taken bij sportclubs (8 uur)

Waarom maatschappelijke stage in de sport? Voordelen op 3 niveaus

“Door het levensechte karakter van de stage zijn de leerlingen veel meer gemotiveerd om zich in te zetten voor de voorbereiding en uitvoering van de activiteiten. De sportverenigingen waarderen deze inzet van de leerlingen enorm. Bijkomend voordeel voor hen is dat zij met de hulp van de leerlingen een grotere doelgroep kunnen bedienen. Door de goede resultaten en positieve ervaringen wordt de maatschappelijke stage nu als een soort olievlek uitgebreid binnen de school naar andere afdelingen: zoals de sector Zorg en Welzijn.” (René Maertens, projectleider maatschappelijke stage, Echnaton College)

Bij maatschappelijke stages in de sport zijn drie partijen betrokken. Voor elk van hen biedt het voordelen.

Voordelen voor sportorganisaties

Voor sportorganisaties is het een goede manier om – weliswaar tijdelijk – gebruik te maken van ‘extra handen’. De sport is bij uitstek een sector waar te veel (vrijwilligers)werk is voor te weinig mensen. Er bestaat grote behoefte aan echte doeners, die de handen uit de mouwen willen steken. Dat is precies wat de maatschappelijke stage de sportorganisaties biedt. Vanuit het motto ‘jong geleerd is oud gedaan’ is het bovendien een uitstekende manier om jongeren te introduceren in de ‘ledenvoorleden’-cultuur, die sportverenigingen zo kenmerkt. Tenslotte kan de frisse blik van jongeren nieuwe impulsen aan de sportorganisatie geven; zij bekijken de organisatie weer eens vanuit een ander perspectief en brengen soms nieuwe kwaliteiten mee:

“Een van onze jeugdleden wilde als stage wel wat doen bij onze jeugdcommissie. Hij kwam toen zelf met het idee om een jeugdjaarkalender te maken. Dat is een heel leuk en handig ding geworden. Daar kunnen we nog wel een tijdje mee vooruit.”

Voordelen voor leerlingen

Voor veel leerlingen is de maatschappelijke stage een aantrekkelijke vorm van leren. Het ‘learning by doing’-principe spreekt veel jongeren aan: “Lekker praktisch en je maakt je echt nuttig.” Voorwaarde is uiteraard wel dat de stage aansluit bij de belevingswereld van de leerling; de stageplek moet aanspreken. Veel jongeren vinden sport leuk. In plaats van in de schoolbanken zitten krijgen leerlingen nu de mogelijkheid om zich in te zetten op een terrein of voor een organisatie waar ze wat mee hebben: een buitenkansje! Het blijkt dat het voor leerlingen relatief makkelijk is om in de sport zelf een stageplek te vinden. Veel leerlingen vinden namelijk een stageplek bij hun eigen club. Daar komt bij dat leerlingen er natuurlijk veel van opsteken. Juist in de sport valt er veel te leren, zoals werken in teamverband, problemen oplossen, omgaan met conflicten, opkomen voor jezelf, iets organiseren, verantwoordelijkheid nemen en jezelf presenteren.

“Leerlingen hoor je in de wandelgangen enthousiast praten over hun maatschappelijke sportstages. Ik denk omdat ze meestal toch minder geïnteresseerd zijn in theorie en nu eindelijk eens de kans krijgen om veel in praktijk te oefenen.” (Yorick Straub, projectleider maatschappelijke stage, Da Vinci College)

Voordelen voor de school

Dat laatste – het leereffect – is natuurlijk ook voor de school van belang. Maatschappelijke stages zijn immers bedoeld om bij te dragen aan competenties van leerlingen. De sport leent zich hier bij uitstek voor. In de sport kunnen leerlingen kennismaken met en zich oefenen in tal van rollen. Denk bijvoorbeeld aan een rol als (assistent-)trainer van een jeugdteam, pupillenscheidsrechter, medeorganisator van een buurtsporttoernooi, of aan het helpen bij het onderhoud van de sportvelden. Op die manier leren en ervaren leerlingen onder andere:

- hoe het is om als vrijwilliger in de sport bezig te zijn;
- hoe het er in een maatschappelijke organisatie aan toe gaat;
- hoe zij zich binnen zo'n organisatie moeten presenteren en gedragen (sociale vaardigheden);
- hoe het is om voor een groep te staan.

Daarnaast komen leerlingen op school terug met nieuwe, leuke verhalen over hun ervaringen en belevenissen. Dat biedt positieve aangrijpingspunten om tijdens de lessen op voort te borduren en op te reflecteren. Uiteindelijk gaat het er natuurlijk om een goede balans te vinden tussen de dienst die de leerling verricht voor de samenleving en datgene wat de leerling ervan opsteekt.

“Binnen Zorg en Welzijn wilden we meer met integrale projecten werken. Denkend aan onderwerpen kwamen wij uiteindelijk bij sport en bewegen uit. Een vanuit veel invalshoeken en vakgebieden te benaderen thema, dat bovendien aandacht verdient en veel leerlingen aanspreekt.” (Mark van Kneegsel, projectleider maatschappelijke stage, Fioretti College)

Zoals al eerder gezegd: leerlingen die hun maatschappelijke stage bij een sportvereniging doen, vinden hun stageadres veelal zelf. Deze leerlingen fungeren in veel gevallen als eerste contact met zo'n club. Door een goede eerste ervaring tussen leerling en sportvereniging staat deze organisatie in het vervolg open voor meer stagiaires.

Hoe deze handreiking te gebruiken? Een leeswijzer

Maatschappelijke stage in de sport: er valt dus veel voor te zeggen. Maar hoe organiseer je het? En wat komt er allemaal bij kijken? Deze handreiking helpt uw school op weg. In vijf samenhangende stappen, die elkaar logisch opvolgen. Samen vormen de stappen een cyclus: van 1 tot en met 5 en dan weer naar 1. Bij de ene stap zal uw school uitgebreider stilstaan dan bij de andere. Het is maar net wat de Ausgangssituatie van uw school is: wat in de ene school veel aandacht vraagt is voor de andere school vanzelfsprekend.

Het stappenplan voorkomt in ieder geval dat uw school dingen over het hoofd ziet. Het maakt duidelijk welke acties moeten worden ondernomen om maatschappelijke stages in de sport aan te bieden en goed te laten verlopen. En het biedt daarvoor concrete handvatten. Tot slot van dit inleidende hoofdstuk presenteren we het stappenplan in samenhang.

Bij elk van de vijf stappen wordt in deze handreiking uitgebreid stilgestaan. De snelle lezer kan volstaan met de samenvatting met actiepunten aan het eind van elke stap. Bovendien biedt de inhoudsopgave een overzicht van alle stappen en substappen.

Stap 1 Voorbereiding: creëren van randvoorwaarden

Allereerst moeten intern, dus binnen de school, de juiste randvoorwaarden worden gecreëerd voor het organiseren van maatschappelijke stages in de sport. De directie en betrokken collega's moeten het zien zitten, mensen moeten worden vrijgespeeld om er tijd in te kunnen steken, een projectteam moet op poten worden gezet en bedacht moet worden welke plek de maatschappelijke stage in het curriculum krijgt.

Stap 2 Oriëntatie: op zoek naar geschikte stageplekken

Zodra de juiste randvoorwaarden aanwezig zijn is oriëntatie op het veld nodig. Is er een lokale stagegemaakelaar aanwezig die de school kan ondersteunen bij de werving van sportstages? Welke sportorganisaties zijn er in de omgeving? In hoeverre staan zij open voor maatschappelijke stages? Beschikken zij over interessante stageplekken? Kunnen zij voldoende begeleiding bieden? Ook communicatie richting leerlingen, ouders en andere betrokkenen valt onder deze stap.

Stap 3 Introductie: stageoriëntatie en -keuze

Vervolgens is het zaak leerlingen – ter voorbereiding op hun stage – te introduceren in het thema vrijwilligerswerk in de sport. Centrale vraag daarbij is hoe ervoor te zorgen dat leerlingen op de juiste plek terechtkomen. Dat wil zeggen een plek die aansluit op hun kwaliteiten, wensen en leerbehoefte. Voorkomen moet worden dat het centrale kenmerk van vrijwilligerswerk – de vrijwilligheid – in gevaar komt.

Stap 4 Begeleiding: de leerling op de werkvloer

Als leerlingen eenmaal aan de slag gaan bij hun stageorganisatie is het uiteraard van belang de vinger aan de pols te houden. Zowel de school als de stageorganisatie hebben daar een rol in. Gezamenlijk zijn zij verantwoordelijk voor een goede begeleiding, zowel bij de start als tijdens de uitvoering van de maatschappelijke stage. Het is belangrijk dat goed te regelen en er ook afspraken over te maken.

Stap 5 Evaluatie: terugblikken en vooruitkijken

'Last but not least' is het belangrijk om na afloop maar ook tussentijds na te gaan hoe een en ander verloopt. Daarbij gaat het zowel om het functioneren van de leerlingen (wat hebben zij geleerd?), als om het project of proces als geheel. Evalueren maakt het mogelijk om tijdig bij te sturen. Tegelijk vormt het ook weer de opstap naar een nieuwe 'ronde' maatschappelijke stages in de sport, die weer start bij stap 1 'Voorbereiding'. Een 'ronde' waarbij, op basis van de opgedane ervaringen, sommige zaken wellicht weer iets anders worden ingevuld.

Vorbereiding

Creëren van randvoorwaarden

“Zorg voor een goede voorbereiding. Neem de tijd om samenwerkingspartners te zoeken, zoals het lokale vrijwilligerssteunpunt. Deze tijd is ook nodig om collega’s bij het project te betrekken, zodat zij zich goed kunnen voorbereiden. Er wordt immers inzet van hen verwacht bij de begeleiding van de leerlingen tijdens de stages, soms ook op niet-reguliere werktijden zoals ‘s avonds en in het weekend.” (Mark van Knegsel, projectleider maatschappelijke stage, Fioretti College)

Een goede voorbereiding is het halve werk. Dat geldt ook voor een maatschappelijke stage in de sport. Dat is niet iets waar je als school zomaar aan begint. Je moet er echt voor kiezen en de nodige voorbereidingen treffen. Deze eerste stap is erop gericht de benodigde randvoorwaarden in orde te maken en een aantal keuzes te maken. Achtereenvolgens gaan we in op:

- 1.1 Intern draagvlak
- 1.2 Samenstelling van het projectteam
- 1.3 Het projectteam aan de slag: project- en actieplan
- 1.4 Plaatsbepaling: de plek van de maatschappelijke stage binnen de school
- 1.5 Beslispunten

1.1 Intern draagvlak

Het initiatief voor het op school introduceren van maatschappelijke stage in de sport ontstaat vaak van onderop: leerlingen vinden zelf hun stageplek bij een sportorganisatie en één of meer bevlogen docenten zijn overtuigd geraakt van de meerwaarde en mogelijkheden en maken zich er sterk voor.

Om het ook daadwerkelijk van de grond te krijgen zijn zij afhankelijk van de medewerking en bereidheid van collega’s en, vooral, directie en schoolbestuur. Zij beslissen immers uiteindelijk of er al dan niet wordt ingezet op maatschappelijke stage in de sport en zo ja hoeveel docenturen ervoor beschikbaar zijn. Die beslissing hangt vooral af van de verhouding tussen de kosten en de baten.

Kosten

De grootste kostenpost bestaat uit de menskracht, die nodig is om het project op te zetten en te coördineren (zie 1.2: projectteam). Bovendien zijn er ook docenten nodig voor de uitvoering. Daarbij gaat het met name om begeleiding van leerlingen. Er moeten, anders gezegd, docenten worden vrijgespeeld om tijd te kunnen steken in het

voorbereiden, organiseren en uitvoeren van maatschappelijke stages in de sport. Ter indicatie: het Prisma College gaat uit van circa één uur begeleiding per leerling per jaar. Deze tijd kan ook besteed worden aan klassikale bijeenkomsten. En op het Fioretti College worden de betrokken docenten anderhalf uur per week per klas vrijgeroosterd om zich in te zetten voor de maatschappelijke stage in de sport. Bijkomende kosten zijn te verwachten uitgaven voor informatieboekjes, folders, reiskosten en attenties voor betrokkenen.

Vaak zijn er mogelijkheden voor financiële ondersteuning van maatschappelijke stages (in de sport) bij subsidiegevers en/of fondsen. Zie www.maatschappelijkstageindsport.nl.

Baten

Over de baten van maatschappelijke stages in de sport, voor zowel leerlingen als school, is in het voorgaande inleidende hoofdstuk al veel gezegd. Het is een goede en voor leerlingen aansprekende vorm van leren. Het draagt bij aan een brede maatschappelijke oriëntatie van leerlingen en kan een positieve impuls geven aan de school.

1.2 Samenstelling van het projectteam

“We hebben een leuk, klein team, met enthousiaste mensen, die allemaal wel iets met sport hebben.”

Vrijwilligerstaken in de sport vragen vaak tijd in het weekend en in de avonden; van de leerlingen, maar dus ook van de betrokken docenten. Zij moeten contacten leggen en onderhouden met de sportorganisaties, de leerlingen begeleiden enz. Veel van die taken kunnen uitsluitend buiten de reguliere schooluren worden uitgevoerd. Voor sommige docenten is dat geen probleem; die onregelmatige werktijden bieden hun ook meer flexibiliteit. Andere docenten kunnen hier meer moeite mee hebben; ze zijn het niet gewend. Hoewel de school de mogelijkheid heeft docenten hiertoe te verplichten, is dat uiteraard niet wenselijk. Meer medewerking en resultaat valt immers te verwachten van een projectteam met gemotiveerde en enthousiaste docenten. Docenten, die bij voorkeur iets hebben met sport en/of vrijwilligerswerk. Het verdient daarom aanbeveling het projectteam met zorg samen te stellen en potentiële teamleden vooraf goed te informeren.

Het projectteam op de vier pilotscholen bestaat uit vier tot zes personen, inclusief een projectleider of coördinator. Doorgaans wordt uitgegaan van één docent of mentor per klas of sector. Daarnaast wordt soms gebruik gemaakt van de ondersteuning van derden, zoals de communicatiemedewerker en de sportcoördinator. Het projectteam is formeel vaak ondergebracht binnen het project- en/of stagebureau van de school. Aan te raden is om ook zeer nauw betrokkenen van buiten school toe te voegen aan de projectgroep zoals een deskundige van het lokale sportservicepunt, de lokale sportraad en/of de vrijwilligerscentrale (zie paragraaf 2.3 en 2.4).

“Verdeling van leerlingen over docenten gaat nu per sector: de ene docent begeleidt leerlingen in de sport, de ander in de zorg. Een docent kan zo bij een instelling of organisatie meerdere leerlingen begeleiden of bezoeken. Dat is wel zo efficiënt. En dat maakt een intensiever contact mogelijk zonder de docent meer te belasten.”
(Mark van Knegsel, projectleider maatschappelijke stage, Fioretti College)

1.3 Het projectteam aan de slag: project- en actieplan

Projectplan/kwaliteitsscan

De eerste taak voor het projectteam is het schrijven van een projectplan maatschappelijke stage in de sport. Dit plan maakt duidelijk waarom en hoe de school de maatschappelijke stage in de sport gaat organiseren. In feite geeft dit projectplan concreet invulling aan de onderwerpen die in deze handreiking aan bod komen. Vragen die in het projectplan worden beantwoord zijn:

- Waarom zet de school in op maatschappelijke stage in de sport?
- Wat moeten leerlingen ervan leren?
- Welke status en plek krijgt het in de school en in het schoolrooster?
- Welke stageorganisaties komen in aanmerking?
- Hoe wordt gecommuniceerd met het veld, ouders en leerlingen?
- Hoe worden leerlingen geïntroduceerd in het onderwerp ‘vrijwilligerswerk in de sport’?
- Hoe wordt gezorgd voor een goede match tussen leerling en stageorganisatie?
- Hoe worden leerlingen begeleid?
- Op basis van welke criteria worden leerlingen beoordeeld? Waar moeten zij aan voldoen?
- Hoe, met wie en op welke momenten wordt geëvalueerd?
- Wat is de planning?
- Welke kosten zijn ermee gemoeid?
- Wat betekent e.e.a voor de inzet van docenten?

Door deze vragen met het projectteam te beantwoorden, wordt vanzelf duidelijk welke onderdelen in de voorbereiding, organisatie en uitvoering van de maatschappelijke stage goed geregeld zijn en welke zaken nog nader uitgewerkt kunnen worden. Daarmee heeft het projectplan tegelijkertijd de functie van een kwaliteitsscan: als alle onderdelen en stappen goed zijn uitgewerkt ligt er een goede basis om met maatschappelijke stage in de sport aan de slag te gaan.

Actieplan

Het projectplan geeft richting en houvast. Aan de hand hiervan wordt het mogelijk om, binnen het projectteam, concreet taken te verdelen. Het projectplan moet, met andere woorden, worden vertaald in een actieplan, dat antwoord geeft op de vraag: wie doet wat wanneer?

Overigens is het goed om hierbij rekening te houden met een meerjarenplanning en –ontwikkeling. De ervaring leert dat de start relatief veel tijd en moeite kost, maar dat – op het moment dat een goede basis is gelegd – minder inzet is vereist. Bovendien moet het projectteam zich als het ware bewijzen: “In het begin was niet iedereen overtuigd van de meerwaarde ervan, maar nu ze zien dat het goed loopt heeft het thema een vaste plek binnen het lesrooster veroverd.”

1.4 Plaatsbepaling: de plek van de maatschappelijke stage binnen de school

“Bij bepaalde opleidingen en vakken ligt het meer voor de hand om leerlingen een stage in de sport te laten lopen dan bij andere.” (René Maertens, projectleider maatschappelijke stage, Echnaton College)

Een belangrijk onderdeel van het projectplan ‘maatschappelijke stage in de sport’ is de plek die het krijgt binnen de school en het lesrooster. Het gaat dan om beslissingen over de volgende vragen:

- Bij welk vak of welke vakken (onderwijsrichtingen) haken we het aan?
- Hoeveel uren stage moeten leerlingen lopen, gedurende welke schooljaren en perioden?

Relatie met vakken en onderwijsrichtingen

Omdat maatschappelijke stages in de sport een bijdrage leveren aan vele competenties bij leerlingen, valt het in diverse vakken, onderwijsrichtingen en sectoren in te passen:

- Zorg en Welzijn;
- Economie en welzijn;
- Maatschappijleer;
- Sport, Dienstverlening en Veiligheid (SDV);
- LO als examenvak;
- Andere vakken of richtingen.

De keuze hangt vooral af van het beschikbare netwerk in de sport om stageplekken te vinden, de affiniteit van de betreffende docent met sport en vrijwilligersorganisaties, de doelstellingen van de school voor het betreffende vak/sector en de ruimte binnen het lesprogramma.

“Oorspronkelijk zijn we gestart met het aanbieden van maatschappelijke stage in de sport binnen Sport, Dienstverlening en Veiligheid, omdat de sport voor deze richting het dichtst bij de beroepspraktijk ligt. Maar ook bij Zorg en Welzijn blijken studenten gemotiveerd om voor een stageplek in de sport te kiezen. In feite heeft de studierichting er niets mee te maken.” (Mark van Knegsel, projectleider maatschappelijke stage, Fioretti College)

Voorts kan een school ervoor kiezen om de maatschappelijke stage in de sport aan te bieden als...

- onderdeel van een bestaand vak of onderwijsprogramma;
- apart vak;
- vakoverstijgend onderdeel van verschillende vakken;
- onderdeel van de mentorlessen.

Lengte, intensiteit en periode

Maatschappelijke stages kunnen variëren in lengte, intensiteit en periode, waarin de stage plaatsvindt. Concreet betekent dit dat de school een uitspraak moet doen over het aantal stageuren dat leerlingen moeten lopen en in welke schooljaren dit moet plaatsvinden. Feitelijk gaat het dan om een keuze tussen korte, intensieve stages, versus één lange structurele stage:

	Kort en intensief	Lang en structureel
Inzet	één of enkele dagdelen binnen één week	één of enkele uren per week gedurende langere periode
Voorbeeld	veelal gezamenlijke inzet van meerdere leerlingen tegelijkertijd: bijv. hand- en spandiensten verrichten tijdens een groot evenement	rol als pupillenscheidsrechter gedurende een heel of half competitie seizoen
Voordeel	eenvoudig te regelen en in te passen in het lesrooster; weinig coördinatie en begeleiding nodig	kennismaken met en ervaren van vrijwilligerscultuur in de sport van binnenuit; diepgaande leerervaring
Nadeel	Meer een leuke ervaring dan een echte kennismaking met de vrijwilligerscultuur in de sport; vluchtige leerervaring	vereist relatief veel coördinatie, begeleiding en interne veranderingen in het lesrooster

Houd er ook rekening mee dat, voorafgaand aan de feitelijke stage, leerlingen moeten worden geïntroduceerd in het onderwerp ‘vrijwilligerswerk in de sport’. Ook daarvoor moet tijd worden gereserveerd in het rooster. Uiteraard kan die introductie heel beperkt en heel uitgebreid plaatsvinden en alles wat daar tussenin zit. Het is maar net hoeveel belang je er als school aan hecht. Zie hiervoor verder stap 3.

Samenvattend: actiepunten

- Overtuig de directie en het schoolbestuur van de meerwaarde van maatschappelijke stage in de sport.
- Maak de kosten (voornamelijk: docenturen) en baten inzichtelijk.
- Ga na of er subsidie- en/of fondsmogelijkheden zijn.
- Bepaal met elkaar welke faciliteiten (coördinatie- en begeleidingstijd) minimaal nodig zijn om op een goede manier invulling te geven aan maatschappelijke stage in de sport.
- Stel een gemotiveerd en enthousiast projectteam samen.
- Maak een projectplan c.q. kwaliteitsscan.
- Werk het projectplan concreet uit in een actieplan.
- Bepaal met elkaar...:
  - welke klassen/leerjaren maatschappelijke stage in de sport gaan lopen;
  - bij welk vak of welke vakken (onderwijsrichtingen) de stage wordt aangehaakt;
  - hoe groot de studielast is (aantal stageuren);
  - over wat voor periode de uren (kunnen) worden uitgesmeerd (incidenteel versus structureel);
  - hoeveel tijd wordt uitgetrokken voor de introductie van leerlingen in het onderwerp ‘vrijwilligerswerk in de sport’.

Oriëntatie

Op zoek naar geschikte stageplekken

“De meeste leerlingen hebben zelf een stageplek geregeld. Dan kunnen ze echt iets kiezen wat ze zelf leuk vinden, dus dat zal ook wel zo blijven in de toekomst. Voor leerlingen die geen plek kunnen vinden is het handig om een vacaturebank te gebruiken. Wij hebben hierin samenwerking gevonden met de vrijwilligerscentrale.” (Yorick Straub, projectleider maatschappelijke stage, Da Vinci College)

Nadat de school in stap 1 intern de nodige voorbereidingen heeft getroffen voor maatschappelijke stage in de sport, kan nu met de plannen naar buiten worden getreden. Aspecten die daarbij om de hoek komen kijken zijn:

- 2.1 Waaraan moet een stageplek in de sport voldoen? Eisen en kenmerken
- 2.2 Maak een omgevingsscan: organisaties en taken in beeld
- 2.3 Informeren van betrokkenen

2.1 Waaraan moet een stageplek in de sport voldoen? Eisen en kenmerken

“De leerlingen zijn het meest gemotiveerd voor een maatschappelijke stage als voor hen duidelijk blijkt dat hun inzet er toe doet en ze iets voor de medemens kunnen betekenen.” (Monique van Roosmalen, projectcoördinator van Scholengemeenschap Were Di, Valkenswaard)

Aan welke eisen en kenmerken moet de stageorganisatie en -taak voldoen? Het is goed om je die vraag te stellen, voordat je als school daadwerkelijk in contact treedt met externe organisaties en partijen in het sportveld. Dit om misverstanden te voorkomen en gericht op zoek te kunnen gaan naar geschikte maatschappelijke stageplekken in de sport. Het antwoord op genoemde vraag zal iedere school voor zichzelf moeten bepalen. Het is net hoe hoog je de lat wil leggen. Wanneer hoge eisen aan de stageplek worden gesteld zal het moeilijker zijn voldoende stageplekken te vinden, maar is de kans op een grote leerervaring voor leerlingen waarschijnlijker. De uitdaging bestaat er dus uit hier een goede balans in te vinden. Een aantal vuistregels daarvoor:

1. De stage moet aansluiten bij wat leerlingen willen en kunnen.

“Formuleer de taken t.z.t. in samenspraak met leerlingen zelf, zodat het aansluit bij wat zij kunnen en willen. Niemand is erbij gebaat als een leerling een stage tegen zijn of haar zin doet. Een stageorganisatie kan bijvoorbeeld een lijstje maken met mogelijke taken, zodat leerlingen kunnen kiezen. “Het initiatief voor een stage in de sport moet komen van de leerlingen zelf. Zij moeten het zien zitten. De animo voor een stage in de sport hangt daarom af van de groep leerlingen en de affiniteit die ze hebben met de sport.” (René Maertens, projectleider maatschappelijke stage, Echnaton College)

2. Er moet sprake zijn van een duidelijke, afgebakende taak (takenpakket).

“De stage moet bestaan uit een of meer duidelijke en afgebakende taken: dus niet ‘hand- en spandiensten verlenen’, maar bijvoorbeeld ‘alle nevenactiviteiten van het jeugdtoernooi voorbereiden, organiseren en begeleiden’. Dat een leerling naast zijn of haar specifieke taak nog andere werkzaamheden verricht is natuurlijk prima. Waar het om gaat is dat alle partijen weten wat er van de leerling wordt verwacht. Want: “Je houdt leerlingen alleen gemotiveerd als ze een duidelijke taak hebben en weten wat ze moeten doen.” (Herman Kruis, projectleider maatschappelijke stage, Prisma College)

3. De stageorganisatie moet zorgen voor een aanspreekpunt/begeleider.
4. De duur en omvang, evenals het tijdstip en de periode van de stage moet overeenstemmen met de eisen die de school aan de maatschappelijke stage stelt.
5. Het moet gaan om een maatschappelijke organisatie.
6. De veiligheid van leerlingen moet te allen tijde gewaarborgd zijn.
Het gaat hierbij zowel om de fysieke als pedagogische veiligheid van leerlingen:
  - Fysiek: laat leerlingen bijvoorbeeld niet ‘s avonds alleen van en naar een sportcomplex op een afgelegen plek fietsen.
  - Pedagogisch: de stageplek moet een uitnodigende leeromgeving bieden; een leerling moet er bijvoorbeeld niet als ‘handig hulpje’ worden beschouwd of heel autoritair worden benaderd.

2.2 Een omgevingsscan: organisaties en taken in beeld

“Samen met leerlingen organiseren wij lunches en diners in het schoolrestaurant. Dat is voor ons als school een manier om onze netwerkcontacten te verstevigen. De organisaties vinden het leuk omdat ze daardoor met elkaar in contact komen. Ook de sportverenigingen schuiven graag aan. We wisselen steeds van tafelschikking en aan elke tafel zit ook een docent van Echnaton.” (René Maertens, projectleider maatschappelijke stage, Echnaton College)

In deze stap gaat het erom de lokale mogelijkheden in kaart te brengen. Centraal staan dan de vragen: welke organisaties kunnen de school ondersteunen bij de werving van sportstages? En welke organisaties zijn er in de omgeving van de school en wat voor taken kunnen leerlingen hier doen? Een omgevingsscan biedt uitkomst. Beantwoord daartoe de volgende vragen:

1. Wat is het verzorgingsgebied van onze school?
  - Anders gezegd: waar komen onze leerlingen vandaan?

2 Welke sportorganisaties zitten in het verzorgingsgebied?

- Maak een overzicht van alle sportorganisaties in de omgeving.
- Internet en de gemeentegids(en) kunnen hierbij van pas komen.
- Maak onderscheid tussen en desgewenst een keuze voor een of meer van de volgende sportaanbieders:
  - sportverenigingen;
  - sportbuurtwerk;
  - commerciële sportaanbieders;
  - jongerenwerk;
  - basisscholen (ook hier kunnen leerlingen sportactiviteiten organiseren en begeleiden);
  - de eigen middelbare school (idem);
  - anders, namelijk .....

3 Met welke van deze sportorganisaties heeft de school al contacten?

- Vergeet de contacten van andere docenten niet; ongetwijfeld zijn er docenten die actief lid of vrijwilliger zijn van een sportorganisatie. Maak dankbaar gebruik van die ingangen!

4 Welke andere partijen kunnen verder nog een rol spelen?

Vaak kunnen externe partijen een rol spelen bij de beginfase van een project, door hun contacten met sportorganisaties aan te wenden, maar ook in de continuering van maatschappelijke stage in de sport. Daarbij valt te denken aan:

- de gemeentelijke afdeling Sport en Recreatie: deze kan soms financiële steun verlenen en weet doorgaans bij welke lokale organisaties uw school kan aankloppen voor ondersteuning (doorverwijzing);
- het lokale en/of provinciale steunpunt vrijwilligerswerk (vaak de lokale stagemakelaar): bieden van achtergrondinformatie over vrijwilligerswerk, ondersteuning van sportverenigingen, werving van sportstages, coördinatie van de lokale vacaturebank voor maatschappelijke stages, etc.;
- de lokale sportraad en/of het lokale sportloket of sportbureau: zij beschikken wellicht over mogelijke stageadressen, hebben soms ondersteuningsmogelijkheden voor de stageorganisaties en kunnen soms een rol spelen in de beginfase;
- de provinciale sportraad: zij hebben soms een aanbod van jeugd cursussen in de sport of ervaringen van andere scholen met maatschappelijke stage in de sport. Vaak hebben zij ervaring in het werven en begeleiden van sportorganisaties in het kader van maatschappelijke stage in de sport.

Maak duidelijke taakafspraken met deze organisaties. Vaak ontstaat er op lokaal niveau een algemene werkgroep of platform maatschappelijke stage. De ervaring wijst uit dat het nuttig is voor scholen om daarbij aan te haken in het kader van afstemming met andere scholen en betrokken organisaties. Een organisatie met goede contacten met sportorganisaties in dit platform biedt doorgaans toegang tot veel sportstages.

5 Welke organisaties komen voor een stage in aanmerking?

Komt een commerciële sportaanbieder als niet-vrijwilligersorganisatie in aanmerking voor een maatschappelijke stage? En wat te denken van leerlingen, die binnen de eigen school een schoolsporttoernooi willen organiseren? Of leerlingen, die willen meewerken aan brede schoolactiviteiten bij een basisschool of organisatie voor naschoolse opvang? Dit zijn vragen waarover het projectteam zelf een beslissing moet nemen. Centrale vraag daarbij is of de nadruk ligt op het inleiden van leerlingen in de vrijwilligerscultuur en/of het leren van vaardigheden. Daarnaast moet de stageplek voldoen aan de in 2.1 genoemde eisen en kenmerken.

1. Voor de lokale makelaar heeft NISB een brochure: *Maatschappelijke stage: benut de sport! Te bestellen via www.maatschappelijkstageindsport.nl.*

6 Welke taken komen in aanmerking?

Hetzelfde geldt voor de stagetaken. Ook wat dit betreft is het aan het projectteam om te bepalen welke taken wel en welke niet kunnen worden uitgevoerd in het kader van de maatschappelijke stage in de sport. Die keuze hangt vooral af van het doel en de competenties die ermee worden nagestreefd. Een aantal mogelijkheden op een rij:

Taak / competentie	Voorbeelden
begeleiden	• (assistent-)coach • sportsteward, gastvrouw/-heer bij wedstrijden • begeleiden van individuele deelnemers • begeleiden gehandicaptensport
instrueren	• (assistent-)trainer • ondersteuning bieden tijdens gymles (basisschool) • ondersteuning bieden tijdens gymles (onderbouw eigen school) • assisteren bij gymles voor ouderen in een verzorgingstehuis
verzorgen	• EHBO-er • materiaalman/-vrouw, onderhoud van sportvelden • horeca-activiteiten: bardienst, meehelpen bij verzorgen van maaltijden, regelen van de hapjes bij een jubileum van een sportvereniging • opknappen clubhuis • helpen bij kinderopvang in een sportschool
beoordelen	• jurylid • (assistent-)pupillenscheidsrechter
bestuurlijke/ organisatorische taken	• lid van of meedraaien met (jeugd)commissie/ -bestuur • redactie clubblad of website • organiseren van naschoolse sportactiviteiten (basisschool) • organiseren van naschoolse sportactiviteiten (eigen school) • organiseren van sportactiviteiten in schoolvakanties • J-score toepassen bij een of meer sportclubs (jeugdgerichtheidsscore) • (mede) organiseren van een sporttoernooi of -evenement • assisteren bij sportdagactiviteiten

2.3 Informeren van betrokkenen

“Het aantal stages in de sport kan nog wel groter worden. Sportverenigingen zijn soms huiverig om mee te doen, omdat men denkt dat de begeleiding veel tijd kost. Goede informatie is dan van belang. De vrijwilligerscentrale kan een rol spelen in het beter informeren van de verenigingen over wat een maatschappelijke stage inhoudt, wat voor tijdsinvestering het vraagt en wat daar voor meerwaarde voor de vereniging tegenover staat. In de praktijk blijkt de drempel dan helemaal niet zo groot.” (Annemiek van Boxmeer, Vrijwilligerscentrale Uden/Veghel)

Zodra de potentiële stageorganisaties in beeld zijn kunnen zij worden geïnformeerd en benaderd. Ook ouders en leerlingen kunnen in deze fase op de hoogte worden gesteld van de plannen voor de maatschappelijke stage in de sport.

Informeren van de potentiële stageorganisaties

De communicatie richting de potentiële stageorganisaties moet duidelijk zijn. Dat betekent dat zij moeten worden geïnformeerd over de volgende punten:

- Wat is een maatschappelijke stage in de sport?
- Waarom organiseert de school dit?
- Wat levert een maatschappelijke stage de sportorganisatie op? (zie inleiding: voordelen voor sportorganisaties)
- Welke inzet wordt van de sportorganisatie verwacht? Zo concreet mogelijk! En: voorkom dat de sportorganisaties worden overvraagd!
- Waaraan moet een maatschappelijke stage in de sport voldoen? (zie 2.1)
- Hoe ziet het vervolg eruit, inclusief de planning? Bijvoorbeeld: "Onze school neemt binnenkort persoonlijk contact met u op om te horen of uw organisatie mogelijkheden ziet voor een maatschappelijke stage." Of: "Leerlingen nemen zelf contact op met een stageorganisatie die hen aanspreekt. Mogelijk wordt u binnenkort daarom door een van onze leerlingen benaderd."
- Bij wie kan de sportorganisatie terecht voor meer informatie?

Wie de sportorganisaties informeert maakt niet zoveel uit. Meestal is de afzender de school, maar als bijvoorbeeld de vrijwilligerscentrale of het sportloket een goed en groot netwerk heeft, moet je daar natuurlijk gebruik van maken. In het algemeen geldt: hoe persoonlijker de benadering, hoe beter. Is er al een contactpersoon in een sportorganisatie bekend? Benader hem of haar dan persoonlijk. Dat levert vaak meer op dan een aan de organisatie geadresseerde brief. Dat laatste kan natuurlijk ook, mits er een persoonlijk (telefonisch) contact op volgt.

Aanvullend kunnen de volgende communicatiemiddelen worden ingezet:

- een flyer²;
- een ingezonden artikel voor de plaatselijke krant;
- een ingezonden artikel voor het clubblad van de sportorganisaties;
- een presentatie bij een bijeenkomst waar veel sportorganisaties aanwezig zijn (sluit aan bij bestaande overlegstructuren).

Uiteindelijk moet deze informatieronde ertoe leiden dat van alle sportorganisaties bekend is:

- of zij bereid en in staat zijn één of meer maatschappelijke stages aan te bieden;
- zo ja, wie de contactpersoon hiervoor is binnen de organisatie.

Informeren van ouders en leerlingen

De plannen voor de maatschappelijke stage in de sport beginnen steeds concretere vormen aan te nemen. Dat is een goed moment om ook leerlingen en hun ouders ervan op de hoogte te stellen. Zeker wanneer de stage zich uitsmeert over een langere periode en buiten de reguliere schooltijden plaatsvindt, is het belangrijk hen tijdig te informeren. Aspecten die daarbij aan de orde moeten komen zijn:

- Wat is een maatschappelijke stage in de sport?
- Wat is het doel ervan? Waarom organiseert de school dit?
- Wat hebben leerlingen eraan? (zie inleiding: voordelen voor leerlingen)
- Welke inzet wordt van de leerlingen verwacht? Formuleer zo concreet mogelijk!
- Wat krijgen leerlingen ervoor terug? (studiepunten bijv.)
- Hoe worden leerlingen erop voorbereid? (zie stap 3)

² Voor sportaanbieders heeft NISB een flyer: Maatschappelijke stage, jongeren bieden zich aan als vrijwilliger in de sport. Te bestellen via www.maatschappelijkstageindesport.nl.

- Hoe worden leerlingen begeleid? (zie stap 4)
- Hoe ziet het vervolg eruit, inclusief de planning?
- Bij wie kunnen ouders en leerlingen terecht voor meer informatie?

Houd er rekening mee dat een deel van de leerlingen en ouders mogelijk onbekend is met het fenomeen vrijwilligerswerk (in de sport). Dat kan reden zijn om de communicatie over het onderwerp extra sterk aan te zetten. Er zijn verschillende communicatiemogelijkheden:

- verspreiding van een brief of folder;
- organisatie van een ouderbijeenkomst specifiek over dit onderwerp;
- presentatie over het onderwerp tijdens een algemene ouderbijeenkomst;
- een artikel in de schoolkrant;
- een ingezonden artikel in de plaatselijke krant;
- bespreking van het onderwerp in de ouderraad en MR.

Bijkomend voordeel is dat veel ouders actief zijn binnen of connecties hebben met sportorganisaties. Daar kun je als school dan weer dankbaar gebruik van maken. Datzelfde geldt voor de leerlingen. Sommige leerlingen raken zo enthousiast dat ze direct binnen hun eigen sportvereniging informeren naar de mogelijkheden voor het doen van een maatschappelijke stage. In dit geval is het belangrijk dat de leerlingen goed in staat zijn om uit te leggen wat maatschappelijke stage is. Een flyer die alle informatie omvat kan dienst doen als hulpmiddel in dit geval. Op die manier worden de sportorganisaties dus soms vanuit twee kanten benaderd: door de school én door de leerling. De boodschap wordt daardoor alleen maar sterker.

"Twee meiden die bij ons korfballen hebben aangegeven bij ons een maatschappelijke stage te willen lopen. Zij zijn hier zelf mee gekomen. Voordat de leerlingen ermee kwamen had ik nog nooit van maatschappelijke stage gehoord, maar wij staan er zeker voor open. Ze zijn bij de start van dit seizoen begonnen, en het gaat eigenlijk heel goed. Wij hebben graag dat oudere jeugdleden van een jaar of 14-15 training gaan geven aan de jongere teams. Door deze stage via school wordt er nog iets serieuzer mee omgegaan." (Karin van Lanen, korfbalvereniging Korfrakkers, Erp)

Samenvattend: actiepunten

- Bepaal aan welke eisen en kenmerken de stage(organisatie) moet voldoen (aansluiten bij capaciteiten, wensen en behoeften van leerlingen; duidelijk en afgebakend takenpakket; aanwezigheid van intern begeleider; enz.).
- Breng in kaart welke sportorganisaties er in de omgeving zijn en bepaal welke hiervan een potentiële stageplek vormen; denk aan sportverenigingen, sportbuurtwerk, scholen, enz.
- Benader intermediaire organisaties, zoals de gemeente, de vrijwilligerscentrale of sportraad met de vraag welke rol zij eventueel kunnen spelen.
- Breng het onderwerp maatschappelijke stage breed onder de aandacht (communicatie).
- Informeer de sportorganisaties: wees helder over de mogelijkheden, voordelen en verwachte inzet.
- Pols de sportorganisaties of zij bereid en in staat zijn mee te werken en noteer wie binnen deze organisaties de contactpersoon is.
- Stel ouders en leerlingen van de plannen op de hoogte.

Introductie

Stageoriëntatie en -keuze

“Wij hebben als vrijwilligerscentrale vooral een rol gespeeld bij de beginfase van het project. Deze rol bestond voornamelijk uit het matches tussen stageplekken en leerlingen. Daarvoor hebben wij een klein testje gedaan met de leerlingen. Een testje dat duidelijk maakt wat voor soort stage bij je past.” (Annemiek van Boxmeer, Vrijwilligerscentrale Uden/Veghel)

Hoe ervoor te zorgen dat leerlingen een maatschappelijke stageplek vinden, die aansluit bij hun capaciteiten, wensen en leerbehoefte? Dat is de kernvraag van deze derde stap. Een belangrijke stap, want een goede match tussen leerling en stageplek kan veel teleurstelling voorkomen. Die match wordt bevorderd door middel van twee substappen:

- 3.1 Introductie van het thema: vrijwilligerswerk in de sport
- 3.2 Stageoriëntatie en -keuze

3.1 Introductie van het thema: vrijwilligerswerk in de sport

“Vrijwilligerswerk is iets voor ouderen” En: “Vrijwilligerswerk is koffie schenken in een bejaardentehuis”. Zomaar wat vooroordelen die bij veel jongeren leven over vrijwilligerswerk. Ze hebben er vaak geen idee van dat van de ruim drie miljoen vrijwilligers in Nederland ongeveer eenderde actief is in de sport! En dat de taken die deze mensen verrichten vaak allesbehalve saai, tuttig en oubollig zijn: training geven, toernooien en disco’s organiseren, als scheidsrechter optreden enz. “Nooit geweten dat dat ook vormen van vrijwilligerswerk kunnen zijn.”

Voordat leerlingen hun maatschappelijke stage in de sport gaan volgen is het goed als ze vertrouwd raken met het thema vrijwilligerswerk in de sport. Waarom kiezen mensen ervoor om zich vrijwillig, dus onbetaald, in te zetten? Welke vrijwilligers zijn in hun eigen sportvereniging actief en op welke terreinen? Wat voor mogelijkheden voor vrijwilligerswerk zijn er verder in de sport? Wat spreekt de leerlingen zelf aan en waarom?

Er zijn natuurlijk diverse mogelijkheden om, voorafgaand aan en deels ook tijdens de maatschappelijke stage zelf,

aandacht te besteden aan dergelijke vragen. Hieronder volgen enkele ideeën hiervoor. Welke mogelijkheid of mogelijkheden je als school kiest is afhankelijk van de factoren die in stap 1 (randvoorwaarden) besproken zijn, zoals het beschikbare budget, de plaats van de stage in het curriculum en de duur van de stage.

Introductievorm	Voorbeeld
schriftelijke informatie	• folder/boekje met uitleg maatschappelijke stage in de sport • briefing van de sportvereniging met gegevens over aard en duur van de werkzaamheden
plenaire bijeenkomst	• gastles door de vrijwilligerscentrale • gastles met praktijkverhalen van actieve vrijwilligers • presentatie van leerlingen die reeds maatschappelijke stage in de sport hebben gevolgd • tijdens de stageperiode: leerlingen presenteren aan elkaar hun ervaringen
cursus/lesmateriaal	• basiscursus jeugdsportleider, verdiepingscursus voor jongeren die aan de slag willen binnen de sportvereniging • lessencyclus over vrijwilligerswerk in de sport, met huiswerk- en reflectieopdrachten • voorbeelden huiswerkopdracht: interview een vrijwilliger in de sport; breng in kaart welke vrijwilligers er in jouw vereniging actief zijn, enz. • voorbeeld reflectieopdracht: wat spreekt jou wel/niet aan en waarom? • interesstest maatschappelijke stage in de sport (zie: www.maatschappelijkstageindesport.nl)
regulier thema in lespakket	• vrijwilligerswerk in vakken als maatschappijleer, verzorging, wereldoriëntatie of economie • vaste plek van het onderwerp in opleiding, bijvoorbeeld SDV – Sport, Dienstverlening en Veiligheid

3.2 Stageoriëntatie en -keuze

“Tijdens de vrijwilligersmarkt presenteren de organisaties, onder andere sportverenigingen, zich aan de leerlingen. Leerlingen kunnen op basis daarvan zelf hun keuze maken. We houden dan zelfs stageplaatsen over. Soms vinden we ook stageplaatsen via de leerling of via ouders. De docenten zijn enthousiast over de maatschappelijke stages, zeker nu er zulke goede resultaten mee behaald worden.” (Monique van Roosmalen, projectcoördinator van Scholengemeenschap Were Di, Valkenswaard)

Eén van de belangrijkste doelen van de maatschappelijke stage is dat leerlingen een positieve ervaring opdoen met vrijwilligerswerk in de sport. Dat lukt alleen als zij terecht komen op een stageplek, die hen aanspreekt. Om die reden is het van groot belang dat leerlingen zich goed oriënteren. Wanneer zij zelf op zoek kunnen naar een stageplek of kunnen kiezen uit een breed pallet van mogelijkheden, zowel wat betreft organisaties als taken, zit er altijd wel wat van hun gading bij. Op die manier wordt ook recht gedaan aan het centrale kenmerk van vrijwilligerswerk: de vrijwilligheid.

Er zijn diverse mogelijkheden om de stageoriëntatie en -keuze goed te laten verlopen. Enkele voorbeelden:

- een vrijwilligersmarkt, waar de sportorganisaties zich presenteren en ook een overzicht bieden van mogelijke stagetaken;
- matchingsgesprekken, waarbij organisatie en leerling beide hun wensen en behoeften uitspreken om te toetsen of de leerling er past;
- een interessetest maatschappelijke stage in de sport (zie: www.maatschappelijkstageindesport.nl), die duidelijk maakt wat voor soort stage bij een leerling past; aan de orde komt bijvoorbeeld welke activiteiten de leerling leuk vindt om te doen, wat voor soort vrijwilligerswerk hem of haar aanspreekt en welke kwaliteiten een leerling heeft;
- een matchingsprocedure, waarbij elke leerling uit een lijst met stageplekken een top 5 mag opgeven;
- een klussenbak: een verzameling met taken, die sportorganisaties 'aanbieden';
- een vacaturebank van de lokale stagemakelaar voor maatschappelijke stage.

Het verdient aanbeveling om leerlingen daarnaast ook altijd de mogelijkheid te bieden of zelfs te stimuleren om een eigen maatschappelijke stageplek te zoeken. Op die manier is de kans immers nog groter dat ze op een plek terechtkomen die aansluit bij hun wensen en behoeften. Vaak zal het dan gaan om een organisatie die de leerling al kent, bijvoorbeeld de oude basisschool of de eigen sportvereniging. Dat biedt als voordeel dat leerlingen hier de weg al kennen, weten wat hen aanspreekt en vaak een minder grote drempel ervaren.

"Toen wij met het project 'maatschappelijke stage in de sport' begonnen hadden we vooraf wel vraagtekens. Zouden we wel alle leerlingen een plek kunnen bieden? In de praktijk viel het alleszins mee. Vooral als leerlingen zelf ergens op af stappen krijgen zij bijna nooit nul op het rekest als het om een stageplaats gaat." (Mark van Knegsel, projectleider maatschappelijke stage, Fioretti College)

Soms schrijven leerlingen zich in voor dezelfde stageplek of willen ze de stage met zijn tweeën doen. Dat hoeft geen probleem te zijn. Integendeel: voor veel leerlingen maakt het de drempel lager. De leerlingen kunnen steun vinden bij elkaar, elkaar motiveren en van elkaar leren.

Samenvattend: actiepunten

- Introduceer leerlingen in het voor velen goeddeels onbekende thema 'vrijwilligerswerk in de sport', bijvoorbeeld door middel van gastlessen met ervaringsdeskundigen, door leerlingen erover aan het denken te zetten via huiswerkopdrachten, door reflectieopdrachten, enz.
- Zorg voor een breed aanbod van maatschappelijke stagemogelijkheden in de sport, zodat er voor elk wel wat wils is.
- Breng de stageorganisaties en bijbehorende taken goed voor het voetlicht, zodat leerlingen weten wat er te koop is en waarvoor zij eventueel kiezen.
- Zie toe op een zorgvuldige matchingsprocedure tussen leerling en stageplek, waarbij de stem van de leerling zwaar meeweegt.
- Geef leerlingen altijd de mogelijkheid een eigen stageplek aan te dragen, bijvoorbeeld bij hun eigen sportvereniging of oude basisschool.
- Blijf ook tijdens de stageperiode aandacht besteden aan het thema 'vrijwilligerswerk in de sport'.

Stap 4

Begeleiding

De leerling op de werkvloer

"Vierdejaars leerlingen kunnen bij ons coach worden van de derdejaars. Het was niet moeilijk geïnteresseerde leerlingen te vinden. Hun taak is om te zorgen voor informatie uit de praktijk bij voorbereiding op de stage. Nadat plenair informatie wordt gegeven over de instellingen, doelgroep en activiteiten, gaan de leerlingen in groepen uiteen en bespreken verder onder leiding van de coach per instelling en stagesoort de details." (René Maertens, projectleider maatschappelijke stage, Echnaton College)

Voor het gros van de leerlingen is het een nieuwe ervaring om aan de slag te gaan als vrijwilliger in de sport. Leuk en spannend tegelijk. Om ervoor te zorgen dat het tot een positieve ervaring leidt is het belangrijk dat wordt voorzien in een goede begeleiding. Zowel de school als de stageorganisatie hebben daar een rol in. In deze stap maken we onderscheid tussen twee cruciale fasen in de begeleiding:

- 4.1 Begeleiding tijdens de beginfase
- 4.2 Begeleiding tijdens de uitvoeringsfase

4.1 Begeleiding van leerlingen tijdens de opstartfase

"Van de school hebben we vooraf een boekje met informatie gekregen. En daarna belde de contactpersoon van de school nog een keer op om af te stemmen hoe alles gaat. Dat was een kort gesprekje, maar ik vond het wel netjes. Daarna gingen de twee stagiaires aan de slag met hun stage: het trainen van de welpen. De eerste vier weken werden zij vanuit de vereniging intensief begeleid. Eerst liepen ze alleen mee en daarna namen ze steeds meer over. Na vier weken deden ze het alleen." (Karin van Lanen, korfbalvereniging Korfrakkers, Erp)

Alle begin is moeilijk. Ongetwijfeld moeten ook sommige leerlingen even wennen aan hun maatschappelijke stageplek. Nieuwe mensen, nieuwe taken: dat vergt de nodige aanpassing. Dan is het, zeker in het begin, fijn als je als leerling goed wordt opgevangen in de stageorganisatie en ook kunt terugvallen op iemand in de school.

Hieronder volgt een aantal tips om de opstartfase soepel te laten verlopen. Bedenk daarbij dat wat extra aandacht in de opstartfase zich later vaak dubbel en dwars terugverdient: voorkom een valse start!

- Zorg ervoor dat de leerling altijd een aanspreekpunt heeft binnen de school; iemand op wie hij of zij kan terugvallen.
- Maak expliciet duidelijk dat de leerling niet moet schromen om de docent 'lastig te vallen' als de stage moeizaam op gang komt of niet lekker loopt.
- Check of de leerling binnen de stageorganisatie een begeleider cq. aanspreekpunt heeft.
- Zorg ervoor dat deze praktijkbegeleider vooraf een brief, folder of brochure ontvangt met de belangrijkste 'in's en out's' over de maatschappelijke stage. Hierin moet concreet staan wat er van de stageorganisatie wordt verwacht.
- Een kort telefonisch contact met de praktijkbegeleider bij aanvang is aan te bevelen; zeker als er om wat voor reden dan ook twijfel bestaat.
- Check of de leerling met de praktijkbegeleider een startgesprek heeft gevoerd, waarin een heldere stageopdracht is geformuleerd; bijvoorbeeld door de leerling een verslagje te laten maken van het startgesprek.
- Neem zo nodig, in samenspraak met de leerling, contact op met de praktijkbegeleider.

"Wel was er daarna altijd nog een contactpersoon in de vereniging waarbij ze terecht konden voor vragen of wat dan ook. Verder hebben we elke twee maanden een bijeenkomst met alle trainers waarbij we een facet van het trainen uitdiepen of iemand uitnodigen van buitenaf om een verhaal te doen. Dat deden we altijd al, maar dat is voor de stagiaires ook leuk natuurlijk." (Karin van Lanen, korfbalvereniging Korfrakkers te Erp)

4.2 Begeleiding van leerlingen tijdens de uitvoeringsfase

"Tijdens de stage is er weinig contact met de stageorganisaties, maar we hebben het idee dat dat ook juist op prijs wordt gesteld. Lekker aan het werk en niet te veel bezig zijn met afvinken van leerdoelen en dergelijke. Want sportorganisaties zijn natuurlijk vaak vrijwilligersorganisaties. Die moet je niet onnodig lastig vallen en belasten." (Yorick Straub, projectleider maatschappelijke stage, Da Vinci College)

De ervaring leert dat, zodra de leerling eenmaal zijn of haar draai heeft gevonden, de begeleidingstijd doorgaans beperkt is. De begeleiders van zowel de school als de stageorganisatie moeten efficiënt omgaan met hun tijd. Dan gaat de voorkeur meestal uit naar de praktische uitvoering met de leerling. En dat kan ook. Al moet natuurlijk wel altijd een vinger aan de pols worden gehouden. Zeker als het een wat langere stageperiode betreft is een extra contactmoment met de stageorganisatie wenselijk. Een aantal tips in dat kader:

- Zorg – ook tijdens de uitvoeringsfase – voor een aanspreekpunt binnen de school; iemand op wie de leerling kan terugvallen: "Tijdens het stagelopen is er altijd één docent op de woensdagmiddag voor leerlingen die met vragen of problemen zitten of die nog geen plek hebben gevonden" (Mark van Kneegsel, Fioretti College).
- Laat leerlingen een logboekje of portfolio bijhouden (zie ook stap 5.1).
- Vraag de leerlingen met enige regelmaat naar hun ervaringen.
- Laat leerlingen hun ervaringen ook onderling uitwisselen of presenteren.
- Start intervisiegroepjes: groepjes, waarin leerlingen regelmatig onderling ervaringen uitwisselen en daarbij zelf oplossingen voor elkaar aandragen.
- Overweeg om ook oudere leerlingen, die al eerder een maatschappelijke stage hebben gevolgd, in te zetten als begeleider; op die manier is meer maatwerk en verdieping mogelijk.
- Neem zo nodig, in samenspraak met de leerling, contact op met de praktijkbegeleider.

Persoonlijk bezoek

Als het enigszins is in te plannen valt er natuurlijk veel voor te zeggen om alle leerlingen tenminste één keer op hun stageadres te bezoeken. Zeker als de bezoeken efficiënt worden gepland en verdeeld tussen de docenten van het projectteam blijkt dat vaak toch mogelijk. Dat levert niet alleen veel op, maar maakt ook het werk leuker:

"Als eerste stap krijgen leerkrachten de gelegenheid om, binnen schooltijd, activiteiten van leerlingen buiten school te bezoeken. Een aantal geeft al aan dat zij daardoor een ander en positiever beeld hebben gekregen van deze werkwijze en, niet te vergeten, ook van de talenten, betrokkenheid en het plezier van leerlingen. Daarbij komt dat het door de organisaties en de leerlingen erg wordt gewaardeerd." (René Maertens, projectleider maatschappelijke stage, Echnaton College)

4.3 Ondersteuning van de stageorganisaties

Het begeleiden van stageleerlingen kan voor sportaanbieders zoals sportverenigingen een relatief nieuw fenomeen zijn. De school kan voor hen een rol spelen in deskundigheidsbevordering op het vlak van begeleiding van leerlingen. Een mogelijkheid hiervoor is de organisatie van een introductie- en terugkombijeenkomst voor alle betrokkenen van stageorganisaties. Tijdens dergelijke bijeenkomsten kan de school ingaan op 'do's en don'ts' rond begeleiding van leerlingen. Daarnaast kunnen de stageorganisaties vragen stellen en onderling ervaringen uitwisselen. De lokale vrijwilligerscentrale, het sportloket, sportbureau, verenigingsondersteuners of de provinciale sportraad kunnen sportaanbieders soms ondersteuning bieden. De school kan hier een bemiddelende rol in spelen (zie stap 2.2.).

Samenvattend: actiepunten

- Voorkom een valse start door relatief veel tijd te steken in de begeleiding van de leerling in de beginfase.
- Zorg voor een aanspreekpunt voor de leerlingen, zowel in de school als in de stageorganisatie.
- Informeer de praktijkbegeleider vooraf uitvoerig over de 'in's en out's' van de maatschappelijke stage in de sport: leerdoelen, eisen, grenzen, taakafbakening enz.
- Houd tijdens de uitvoeringsfase van de stage een vinger aan de pols: informeer regelmatig bij de leerlingen hoe het loopt.
- Laat leerlingen onderling ervaringen uitwisselen, bijvoorbeeld in intervisiegroepjes.
- Breng als het even kan een keer een bezoek aan de leerling en de praktijkbegeleider op het stageadres.
- Zorg ervoor dat betrokkenen van de stageorganisaties zo nodig ondersteund worden in hun rol als begeleider van leerlingen.

Evaluatie

Terugblikken en vooruitkijken

“Leerlingen zijn een stuk positiever gaan denken over vrijwilligerswerk. Zij vinden het leuker en nuttiger dan voorheen. Het overgrote deel van de leerlingen heeft serieus werk gemaakt van de maatschappelijke stage, veel ondernomen en er duidelijk ook wat van geleerd. In het bijzonder in de omgang met de doelgroep zeggen leerlingen veel geleerd te hebben.” (Mark van Knegsel, projectleider maatschappelijke stage, Fioretti College)

Stilstand is achteruitgang. Daarom is evaluatie nodig. Achteraf, maar liefst ook tussentijds. Alleen door regelmatig met betrokkenen terug te kijken op de maatschappelijke stages in de sport kunnen verbeteringen worden doorgevoerd. De evaluatie heeft zowel betrekking op individueel niveau (de leerlingen) als op procesniveau (het traject als geheel):

- 5.1 Evaluatie en beoordeling van en met de leerlingen
- 5.2 Evaluatie van het proces

5.1 Evaluatie en beoordeling van en met de leerlingen

“De stage wordt op diverse momenten geëvalueerd door de mentor, door de leerling zelf en door de organisatie.” (Monique van Roosmalen, projectcoördinator van Scholengemeenschap Were Di, Valkenswaard)

De maatschappelijke stage in de sport is er vooral op gericht dat leerlingen kennismaken met de sportvrijwilligerscultuur. Hoe leerlingen hun taken er vanaf brengen is voor de meeste scholen van ondergeschikt belang. Veel belangrijker vinden zij het dat de leerlingen gedurende enige tijd aan den lijve ondervinden wat het betekent om als vrijwilliger in de sport actief te zijn. In plaats van een harde beoordeling past daar meer een inspanningsverplichting bij: voltooiing van de maatschappelijke stage volstaat om de bijbehorende studiepunten te ontvangen. Daarnaast kan een beoordeling plaatsvinden op procescriteria: zie het volgende beoordelingsformulier ter voorbeeld.

Beoordelingsformulier	uitstekend	goed	voldoende	matig	onvoldoende
Houden aan afspraken					
Houding t.o.v. begeleider					
Houding t.o.v. anderen					
Inzet					
Eigen initiatief					
Doorzettingsvermogen					
Enthousiasme/betrokkenheid					
Algemene indruk					
.....					
.....					
Sterke punten:					
Aandachtspunten:					
Algemene opmerkingen:					

Het ligt voor de hand dat dit formulier wordt ingevuld door de praktijkbegeleider, de contactpersoon binnen de stageorganisatie. Hij of zij heeft er immers het beste zicht op hoe de leerling zich tijdens de stage heeft ingezet en opgesteld.

Wanneer de leerling het formulier zelf ook invult kunnen beide beoordelingen naast elkaar worden gelegd. Dat levert waardevolle informatie op en de leerling verschaft veel zelfinzicht. Zeker als de beoordelingen worden vergeleken en besproken tijdens een eindgesprek tussen leerling en praktijkbegeleider.

Dat is ook het moment om de leerling te polsen voor een eventueel langer verblijf in de sportorganisatie. Het komt geregeld voor dat leerlingen zo'n positieve ervaring hebben opgedaan dat ze een vervolg – nu of in de toekomst – overwegen; ook al staan er dan geen studiepunten meer tegenover. Om leerlingen te stimuleren dit te doen bieden sommige scholen en sportverenigingen (al dan niet gezamenlijk) opleidingen en cursussen aan, zoals de basiscursus jeugdsportleider (informatie Sportservice Zuid-Holland) en de jeugdscheidsrechterscursus (informatie bij sportbonden).

“Vorig jaar heb ik 18 keer (2 uur per week, red.) gymles gegeven op een school voor lichamelijk en geestelijk gehandicapte kinderen. Ik vond het echt heel leuk en leerzaam. Je moet deze kinderen heel anders benaderen. Dit jaar help ik bij bewegen voor ouderen. Dat is weer heel anders. Ik kies voor een maatschappelijke stage in de sport omdat het bij mijn opleiding past, Sport, Dienstverlening en Veiligheid. Ik heb eerder ook al hockeytraining gegeven, toen gewoon als vrijwilliger. Dat ga ik wel weer doen, maar ik zit nu in mijn examenjaar.” (Tara, klas 4, Echnaton College)

Portfolio en/of logboek

Belangrijker nog dan de beoordeling zelf is de ontwikkeling die de leerlingen tijdens de maatschappelijke stage doormaken. Door hen een portfolio of logboek te laten bijhouden worden zij verantwoordelijk gemaakt voor hun eigen ontwikkelproces. Dat bevordert hun zelfreflectie. Daarnaast kunnen leerlingen ermee aantonen wat zij geleerd hebben.

Het kan om een heel beknopt logboekje, maar ook om een heel uitgebreid portfolio gaan. In een logboekje noteert de leerling per keer wat hij of zij heeft gedaan, geleerd en ervaren. Ook een weblog leent zich hiervoor. Het verdient aanbeveling dat de leerling na afloop van de stageperiode tevens een overall-beeld schetst. Een portfolio is doorgaans uitgebreider en bevat naast deze informatie bijvoorbeeld ook de uitwerking van bijbehorende opdrachten (zie stap 3.1) en verslagen van intervisiebijeenkomsten.

“Het logboekje werd netjes en serieus ingevuld. Leerlingen kunnen vooraf vaardigheden invullen die zij tijdens de stage willen leren, achteraf wordt deze lijst geëvalueerd. Er zijn algemene vaardigheden opgenomen, zoals zelfstandig werken, omgaan met regels, vragen durven stellen, je grenzen aangeven en specifieke vaardigheden per rol: scheidsrechter, leider-coach en jeugdtrainer.” (Yorick Straub, projectleider, Da Vinci College)

Voorbeeld Portfolio Fioretti College

Plannings- en aftekenformulier

SW	KW	DATA	Bijz.data		Werkdagen & tijden:	Aftekenen	
1	35	29 - 02 sep		Introductieles			
2	36	05 - 09 sep		Vrijwilligerscentrale			
3	37	12 - 16 sep		1e Matching			
4	38	19 - 23 sep		2e Matching			
5	39	26 - 30 sep		3e Matching			
6	40	03 - 07 okt		Aan het werk			
7	41	10 - 14 okt					
8	42	17 - 21 okt	Vakantie				
9	43	24 - 28 okt					
10	44	31 - 04 nov					
11	45	07 - 11 nov					
12	46	14 - 18 nov					
13	47	21 - 25 nov					
14	48	28 - 02 dec	Xxxxweek 1				
15	49	05 - 09 dec					
16	50	12 - 16 dec					
17	51	19 - 23 dec			Terugkomles		
18	52	26 - 30 dec	Vakantie				
19	1	02 - 06 jan	Vakantie				
Etc.							

Hoe verloopt de stage? Logboek

Datum: _____ Werktijden: _____

Wat heb je vandaag gedaan en hoe is dat verlopen? _____

Wat vond je sterk? _____

Wat zag je liever anders? _____

Zelf toevoegen:

- Verslagen van begeleidingsgesprekken met stagebegeleider van school en organisatie.
- Eindevaluatieverlag: Hoe kijk je er op terug? Wat vond je er van? Wat heb je geleerd?

Afsluiting

Een leuk traject moet prettig worden afgerond. Er valt dan ook veel voor te zeggen de maatschappelijke stage voor deze leerlingen feestelijk af te sluiten. Zie het als een vorm van waardering voor de inzet van de leerlingen. Ook de stageorganisaties en eventueel andere partijen kunnen hierbij worden betrokkenen.

Een aantal mogelijkheden op een rij:

- verkiezing van de 'beste' sportvrijwilliger van de school;
- ervaringsverhalen in de schoolkrant of op de schoolwebsite;
- een foto-impressie in de aula, kantine of bibliotheek;
- ingezonden artikelen en persberichten naar de lokale media;
- een afsluitend feest waar de leerlingen in het zonnetje worden gezet;
- een afsluitend (sport-)evenement voor leerlingen en betrokkenen;
- een door leerlingen ontwikkelde folder of brochure, bedoeld om andere jongeren ook warm te maken voor vrijwilligerswerk in de sport;
- enz.

5.2 Evaluatie van het proces

"Als vrijwilligerscentrale willen wij ook een rol gaan spelen bij de evaluatie van de stage met de vrijwilligersorganisaties (sportvereniging, red.)." (Vrijwilligerscentrale Almere)

Niet alleen moet worden geëvalueerd hoe de leerlingen individueel hebben gefunctioneerd en de maatschappelijke stage hebben ervaren, ook is het goed om terug te kijken op het traject als geheel. Daarmee wordt tevens een blik op de toekomst geworpen, want van de opgedane ervaringen kan worden geleerd voor een volgende cyclus maatschappelijke stage in de sport. Een dergelijke procesevaluatie hoeft niet al te veel tijd te kosten en kan veel opleveren.

Ook tussentijds evalueren

Overigens dient procesevaluatie regelmatig plaats te vinden, dus niet alleen aan het eind van de cyclus, maar gedurende het gehele traject. Zo nodig kan dan immers tijdig worden bijgestuurd. De evaluatie hoeft niet per se groots te worden aangepakt. Regelmatig de koppen bij elkaar steken binnen het projectteam en zo nu en dan het oor te luisteren leggen bij andere betrokkenen (sportorganisaties, vrijwilligerscentrale, enz.) levert al nuttige informatie op.

Evaluatievragen

Door in en over elke fase of stap drie vragen te stellen ben je al een heel eind op de goede weg:

- 1 Wat ging in deze stap goed? En hoe kwam dat?
Met deze vraag ontstaat zicht op de sterke punten en de bijbehorende succesfactoren. Het is uiteraard zaak deze te behouden en te borgen.
- 2 Wat ging in deze stap niet zo goed? En hoe kwam dat?
Zwakke punten zijn er om aangepakt te worden. Daarvoor is het wel nodig om eerst met elkaar te achterhalen welke belemmerende factoren eraan ten grondslag liggen.

- 3 Wat leren we voor de toekomst?
Antwoord op die vraag moet duidelijk maken wat we volgende keer concreet anders gaan doen.

	Wat ging goed?	Wat ging niet zo goed?	Wat leren we voor de toekomst?
Stap 1 Voorbereiding: creëren van randvoorwaarden			
Stap 2 Oriëntatie: op zoek naar geschikte stageplekken			
Stap 3 Introductie: stageoriëntatie en keuze			
Stap 4 Begeleiding: de leerling op de werkvloer			
Stap 5 Evaluatie: terugblikken en vooruitkijken			

Samenvattend: actiepunten

- Informeer schriftelijk (beoordelingsformulier) of mondeling bij de praktijkbegeleider hoe de leerling heeft gefunctioneerd; procescriteria als houding en gedrag zijn daarin belangrijker dan de taakprestaties.
- Zie erop toe dat de praktijkbegeleider en leerling een eindgesprek houden, waarin de leerling reflecteert op zijn of haar eigen functioneren en wordt gesproken over een eventueel langer verblijf in de organisatie.
- Laat leerlingen een logboek of portfolio bijhouden, opdat zij zelf verantwoordelijk worden voor hun eigen ontwikkelproces.
- Sluit de maatschappelijke stage op een feestelijke manier voor de leerlingen af.
- Evalueer regelmatig met het projectteam wat goed en minder goed gaat en wat een volgende keer anders moet.
- Benoem de sterke en zwakke punten in de voorbereiding, oriëntatie, introductie, begeleiding en evaluatie.

Meer informatie

Waar kunt u terecht?	Voor welke informatie?
Internet:	
www.maatschappelijkstageindesport.nl	Aanvullende informatie over maatschappelijke stage in de sport en hier zijn o.a. diverse andere producten te downloaden.
www.samenlevenkunjeleren.nl	Verzamelsite met veel informatie over maatschappelijke stage voor scholen, leerlingen, vrijwilligersorganisaties en steunpunten vrijwilligerswerk.
www.vrijwilligerscentrale.nl	Netwerk van 130 vrijwilligerscentrales in Nederland dat ondersteuning biedt aan vrijwilligersorganisaties, soms ook op het gebied van maatschappelijke stages.
www.maatschappelijkstagesrotterdam.nl	Een goed voorbeeld van een website die leerlingen en stageplaatsen aan elkaar koppelt.
www.makeadifferenceday.nl	Tijdens de MADD (Make a Difference Day) doen zoveel mogelijk mensen in heel Nederland één of twee dagen vrijwilligerswerk.
Organisaties:	
Gemeente	Kan soms in de voorwaardenscheppende sfeer een goede partner zijn (bijv. voor startsubsidie).
Verenigingsondersteuner/BOS medewerker/combinatiefunctionaris	Gemeentelijke professional, die contacten heeft met sportverenigingen en sportverenigingen begeleidt en ondersteunt.
Lokaal sportservicepunt	Lokale, meestal gemeentelijke organisatie, die als vraagbaak fungeert voor sportorganisaties en soms ook ondersteuning kan bieden bij projecten.
Lokale vrijwilligerscentrale	Vaak speelt de lokale vrijwilligerscentrale een ondersteunende rol bij de organisatie van maatschappelijke stage.
Sportbonden	Beschikken soms over informatiemateriaal en bieden soms opleidingen voor jongeren aan (bijv. jeugdscheidsrechter of -trainer).

Waar kunt u terecht?	Voor welke informatie?
Organisaties (vervolg):	
Provinciale sportraden	Hebben contacten met sportverenigingen en -instanties en kunnen soms ondersteuning bieden bij de opzet en begeleiding van een project. Huis voor de Sport Groningen, www.huisvoordesportgroningen.nl SPORT Fryslân, www.sportfryslan.nl SportDrenthe, www.sportdrenthe.nl Sportraad Overijssel, www.sportraadoverijssel.nl Gelderse Sport Federatie, www.gelderland-sport.nl Sport Service Flevoland, www.sportflevo.nl Sportservice Midden Nederland, www.sportservicemiddennederland.nl Sportservice Noord-Holland, www.sportservicenoordholland.nl Sportservice Zuid-Holland, www.sportservicezuidholland.nl SportZeeland, www.sportzeeland.nl Sportservice Noord-Brabant, www.brabantsport.nl Huis voor de Sport Limburg, www.huisvoordesportlimburg.org
Producten:	
Maatschappelijke stage: benut de sport (Voor lokale stagemakelaars) Te bestellen via www.maatschappelijkstageindesport.nl	NISB experimenteerde in 2007 en 2008 op vijf locaties in Nederland met vormen van (boven-) lokale organisatie van maatschappelijke stage in de sport. Er waren pilots in Zeeland, Flevoland, Zuid-Holland, Friesland en Gelderland. In deze brochure zetten we de belangrijkste lessen en ervaringen op een rij.
Maatschappelijke stage: Jongeren bieden zich aan als vrijwilliger in de sport (Voor sportorganisaties) Te bestellen via www.maatschappelijkstageindesport.nl	Wat heeft Maatschappelijke stage de sportorganisaties te bieden? Wat wordt er van deze stageaanbieders verwacht? In deze flyer kunt u het antwoord op deze vragen lezen.
DVD maatschappelijke stage in de sport (Voor leerlingen en sportorganisaties) Te bestellen via www.maatschappelijkstageindesport.nl	Leerlingen weten niet altijd dat ze hun maatschappelijke stage bij een sportvereniging of een andere organisatie in de sport kunnen lopen. De sportieve organisaties weten vaak niet wat maatschappelijke stage kan opleveren en wat er van hun als organisatie wordt verwacht. Om zowel de leerlingen als de sportieve organisaties enthousiast te maken is deze DVD gemaakt.

Uitgave

Deze handreiking is bedoeld voor docenten en projectleiders van scholen in het voortgezet onderwijs en is te bestellen via www.nisb.nl.

Deze uitgave is tot stand gekomen met medewerking van DSP-groep, met bijdragen van SLO.

Redactieadres

Nederlands Instituut voor Sport en Bewegen

Postbus 64, 6720 AB BENNEKOM

T (0318) 490 900

F (0318) 490 995

E info@nisb.nl

W www.nisb.nl

Tekst en eindredactie

Tekst: Paul Duijvestijn en Stella Blom, DSP-groep

Eindredactie: Nanette Hagedoorn

Tekstadviezen

Heino van Groeningen

Carolien Daniëls

Beeldredactie

Chienette Bolt

Fotografie

Willem Mes, Utrecht

Simone Vellekoop, Noordwijk

Voermans Van Bree Fotografie, Westervoort

Vormgeving en productie

VUURWERK, communicatie en vormgeving, Arnhem

Drukwerk

Drukmotief, Apeldoorn

© NISB, juli 2009

herziene versie, 2e druk

Maatschappelijke stage in de sport

NISB Nederlands Instituut
voor Sport & Beweging

NISB is het Nederlands kennis- en innovatie-instituut dat aanzet tot sport en bewegen om participatie, leefbaarheid en gezondheid te bevorderen
Heelsumseweg 50, 6721 GT Bennekom **P** Postbus 64, 6720 AB Bennekom **T** (0318) 49 09 00 **E** info@nisb.nl **W** www.nisb.nl